

BEATA PRZYBOROWSKA

INNOWACYJNIE ZORIENTOWANA PEDAGOGIKA OGÓLNA

WSTĘP

Współcześnie nie trzeba nikogo przekonywać, że świat, w którym żyjemy, charakteryzuje się dynamicznymi, często nieprzewidywalnymi w konsekwencjach, lokalnymi i globalnymi zmianami technologicznymi, kulturowymi i społecznymi. Każdy czas, a nasz szczególnie naznaczony syndemią (wielością pandemii, traum i kryzysów), stawia przed edukacją nowe zadania. W tym kontekście pojawia się również pilna potrzeba redefinicji tradycyjnych ujęć pedagogiki i jej subdyscyplin. Szczególna rola w tym względzie przypada pedagogice ogólnej – dziedzinie, która generalnie stanowi fundament teoretyczny i aksjologiczny całej refleksji pedagogicznej.

W obliczu wielu wyzwań, rozwijanie pedagogiki ogólnej w jej możliwych postaciach, których źródłem są wszystkie dziedziny i dyscypliny nauk zajmujące się człowiekiem, jego rozwojem i funkcjonowaniem w społeczeństwie, staje się pilnym zadaniem. B. Śliwerski (2018) w zależności od stopnia i zakresu usytuowania pedagogiki ogólnej wewnątrz pedagogiki, jak i w jej relacjach z innymi naukami, wyróżnił pięć jej koncepcji. Wśród nich jest pojmowanie pedagogiki ogólnej jako nauki teoretycznej, która jest fundamentem poszczególnych subdyscyplin pedagogicznych, jako autonomicznej subdyscypliny wśród nauk szczegółowych w pedagogice, jako metapedagogikę oraz metanaukę, komparatystykę myśli. Niezależnie od jej rozumienia i uprawiania pedagogika ogólna jest niewątpliwie dziedziną nauk, która charakteryzuje się dynamizmem i zmiennością ze względu na kontekst zewnętrzny i wewnętrzny.

Prof. dr hab. BEATA PRZYBOROWSKA – Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Wydział Filozofii i Nauk Społecznych, Instytut Nauk Pedagogicznych; adres do korespondencji: Lwowska 1, 87-100 Toruń; e-mail: bprzybor@umk.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3418-3709>.

Artykuły w czasopiśmie dostępne są na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe (CC BY-NC-ND 4.0)

Warto w tym miejscu wspomnieć, że wiedza, która jest wynikiem działalności naukowo-badawczej pedagogiki ogólnej, jest również uważana za najwyższy stopień innowacji naukowej.

W obliczu współczesnych wyzwań widoczne i pożądane w praktyce społecznej są zachowania adaptacyjne i proinnowacyjne. Człowiek musi być gotowy na zmiany, aby sprostać różnym zadaniom, jakie stawia mu praca oraz otoczenie poza nią, a jego elastyczność jest coraz częściej wystawiona na próbę. Edukacja zorientowana innowacyjnie zмага się z tym zadaniem od lat. Potrzeby zmiany praktyki społecznej, w tym edukacyjnej, i możliwości metodologiczne nauk zajmujących się tematem zmian są źródłem zainteresowania i badań nad innowacjami – innowatyki pedagogicznej (Schulz, 1996b) i pedagogiki innowacyjności (Przyborowska, 2013).

Łącząc te dwie perspektywy, innowacyjnie zorientowana pedagogika ogólna to propozycja zagadnienia do dyskusji: jak teoria wychowania i nauczania może aktywnie kształtować procesy edukacyjne w obliczu szybkich zmian i kryzysów cywilizacyjnych? Czy innowacyjnie zorientowana praktyka edukacyjna ma wpływ na kształt refleksji pedagogicznej? Dodatkowo biorąc pod uwagę fakt, że jestem wychowanką szkoły naukowej prof. R. Schulza, który rozwijał jednocześnie antropologiczną wizję wychowania w ramach pedagogiki ogólnej, jak i innowatykę pedagogiczną (w moim rozwinięciu – pedagogikę innowacyjności) w niniejszym tekście będę próbowała te dwie dziedziny pedagogiki zintegrować a przynajmniej zbliżyć do siebie, ukazać ich współzależność i konieczność nie tyle współpracy, co integracji w obliczu wielu aktualnych i nowych wyzwań.

Już sam fakt, jak wielu badaczy przygląda się nieustannie zmienności pedagogiki ogólnej, wskazuje na dynamizm nie tylko w obrębie zmiennego kontekstu wychowania, ale również w jej teoretycznym poznaniu. Zatem warto spojrzeć w tym miejscu na pedagogikę ogólną jako dyscyplinę „w stanie tworzenia się” (S. Palka) czy jako niedokończony projekt (J. Gnitecki). Stanisław Palka stwierdza, że

Pedagogika znalazła się i znajduje w «stanie tworzenia» (*in statu nascendi*), co oznacza zarówno tworzenie się różnorodnych prądów, orientacji, systemów pedagogicznych (kreowanie pedagogiki), jak i tworzenie na podstawie założeń pedagogicznych nowych sposobów realizowania praktyki kształcenia i wychowania (kreatywna rola praktyki) (Palka, 2003, s. 7).

Z kolei Janusz Gnitecki (2006) wskazuje, że w literaturze przedmiotu spotykamy się z dwoma zasadniczymi sposobami kreowania pedagogiki ogólnej.

Pierwszy wynika z przeświadczenia, że pedagogika jest niedokończonym procesem wyrosłym z tradycji nowoczesności. Drugi opiera się na przekonaniu, że pedagogika jest niespełnionym jeszcze projektem ponowoczesności, w którym ich intra-, inter- i transdyscyplinarny rozwój jest warunkiem koniecznym istnienia pedagogiki jako nauki. Jak podkreśla Bogusław Śliwerski:

Rozwój pedagogiki ogólnej w ponowoczesnym świecie wymaga pluralizmu naukowego, otwartego dialogu i otwartości na prawdę, aby nie służyła ona doraźnym celom politycznym, gospodarczym czy technicznym, lecz także celom pozornie nieużytecznym służącym wartościom humanistycznym. Rewolucja postindustrialna stawia pedagogikę przed szczególnym wyzwaniem budowania cywilizacji humanum, w której pomożemy dzieciom i młodzieży, ale także światu dorosłych czy osób starszych rozwiązywać ich codzienne problemy w świecie realnym, z jednoczesnym zrozumieniem sensów zachodzących w wirtualnym świecie (Śliwerski, 2018, s. 37).

Ukazane sposoby rozumienia zadań pedagogiki ogólnej zmierzają do nowego odczytania i ciągłego poszukiwania dyskursów, które zostały w niej pominięte lub stanowią dla niej *novum*. W tej materii wypowiada się również Roman Schulz, który stwierdza, że

Pomimo znaczących postępów, jakie pedagogika poczyniła w kwestii samopoznania i samookreślenia, to jednak wiele problemów w tej dziedzinie nadal pozostaje otwartych, a zatem „pytanie o pedagogikę” wydaje się nadal aktualne i ważne, a ponadto – niezmiennie zasadne (Schulz, 2003, s. 40).

W swych pracach z zakresu pedagogiki ogólnej bierze pod uwagę rzeczywisty stan wiedzy i ukazuje jej złożone zadania. Wśród nich wymienia zadania auto-definicyjne, które polegają między innymi na tworzeniu teorii światopoglądu, ideologii, myśli pedagogicznej. Zadania mające charakter poznawczy, badawczy i naukowy w dziedzinie podstaw światopoglądowych edukacji i pedagogiki dokonujące się poprzez rekonstrukcję dziejów, historii rozwoju myśli pedagogicznej oraz charakterystykę współczesnej sceny światopoglądowej. Formuluje również zadania rozwojowe wiążące się z aktywnością twórczą w dziedzinie światopoglądowej, w sferze filozofii wychowania (np. idea/ideologia edukacji jako twórczości, postulująca przejście od ról replikacyjnych do innowacyjnych). W kontekście naszych rozważań warto je za Autorem uszczegółowić, są to: budowa (wzbogacanie) ontologii edukacyjnej, aksjologicznych podstaw wychowania (konstruowanie i uzasadnianie nowych wizji

porządku edukacyjnego, systemów wartości, ideałów wychowawczych), epistemologii w wymiarze sprawozdawczym, jak i normatywnym. R. Schulz formułuje również zadania upowszechniająco-aplikacyjne (wyników, aktywności twórczej i badawczej w celu podejmowania decyzji na różnym poziomach systemu edukacji oraz dydaktyczne – kształcenie pedagogów) (Schulz, 2003, s. 82-84).

Podsumowując, innowacyjna rola pedagogiki ogólnej jest szczególnie widoczna w zakresie autodefinicyjnych, poznawczych, dydaktycznych i szczególnie rozwojowych oraz upowszechniająco-aplikacyjnych zadań, jakie ma do spełnienia.

POZNANIE A ZMIANA PRAKTYKI EDUKACYJNEJ

Problem podjęty w tekście dotyczy również próby ukazania związku między poznawaniem rzeczywistości edukacyjnej (pedagogika) a jej zmianą/aktywnością innowacyjną (innowatyka pedagogiczna, pedagogika innowacyjności). Zagadnienie to podejmowali w pracach również pedagodzy ogólni (między innymi B. Śliwerski, S. Palka, J. Gnitecki, R. Schulz).

R. Schulz, w klasycznej już pracy *Procesy zmian i odnowy oświaty* zwraca uwagę na charakter istniejących relacji między zmianą rzeczywistości wychowawczej i jej pedagogicznym poznaniem. Wskazuje, że o naturze dotychczasowych powiązań świadczyły ówczesne takie założenia, które wskazują na to, że nauki pedagogiczne rozwijają się równie dobrze w stabilnym, jak i zmiennym systemie edukacyjnym. Są raczej czynnikiem sprawczym niż warunkowanym, są rezultatem asymilacji lub zastosowania wiedzy pedagogicznej w praktyce promującej zmiany na lepsze. Jednak w obliczu współczesnego burzliwego i naznaczonego syndemią otoczenia warto przytoczyć za Schulzem alternatywnie brzmiące tezy. Jego zdaniem praktyczne znaczenie nauk pedagogicznych pojawia się jedynie w warunkach zmiany. Stabilny system edukacyjny w stabilnym otoczeniu generalnie nie potrzebuje pedagogicznej refleksji ani naukowych badań. Może w takich warunkach funkcjonować w miarę sprawnie.

Oświata pozbawiona dynamizmu nie jest w stanie uruchomić, rozwinąć i doskonalic procesów tworzenia nowej wiedzy pedagogicznej, podobnie jak stereotypowe formy praktyki wychowawczej nie wymagają pedagogicznej refleksji jako czynnika kierującego jej biegiem. Nie ma więc problemu „teoria–praktyka”, jest tylko problem „postępy nauki–zmiana praktyki” (Schulz, 1980, s. 249).

Nauki pedagogiczne są zarówno czynnikiem uwarunkowanym, jak i warunkującym zmiany. Innowacje poprzedzają i warunkują powstanie nowych prawd i prawidłowości. Jednocześnie mogą być finalnym dopełnieniem procesu badawczego. Zdarza się, że badania pedagogiczne przyczyniały się raczej do hamowania postępu w praktyce edukacyjnej niż do jego zmian i rozwoju. Dowodów na ten stan rzeczy mamy niezwykle dużo, zwłaszcza w ostatnich latach. Nawiązując równocześnie do pytań, jakie stawiają pedagodzy ogólni: czy pedagogika jest dyscypliną teoretycznie zorientowaną (uprawianą w intencji budowy wiedzy teoretycznej), czy zorientowaną praktycznie (uprawianą w intencji służenia praktyce, ulepszania praktyki) i konstatacji, że oba stanowiska można jednak zbliżyć, co może wyjść na dobre i pedagogice, i praktyce edukacyjnej – propozycja pojmowania pedagogiki ogólnej jako innowacyjnie zorientowanej byłaby takim swoistym pomostem między nimi.

Teoretyczna wiedza pedagogiczna, a więc wiedza pedagogiczna tworzona głównie w akademickich ośrodkach naukowych, mająca cechę teoretyczności – wiedza uogólniona, służąca do opisu i wyjaśniania oraz rozumienia i interpretacji faktów i zjawisk pedagogicznych – związana jest (i powinna być) ze zmianami edukacyjnymi (Palka, 2003, s. 51).

Stanisław Palka twierdzi, że teoretyczna wiedza pedagogiczna obejmuje wiedzę, która systematyzuje prawidłowości, które są względnie nieograniczone zarówno w czasie, jak i przestrzeni. Pochodzą one z badań ilościowych i jakościowych dotyczących aktualnych zjawisk i procesów pedagogicznych, a także z empirycznych badań ilościowych eksperymentalnych, które badają związki przyczynowo-skutkowe. Wykorzystywanie tej wiedzy podczas przygotowywania zmian edukacyjnych nie tylko pozwala na tworzenie korzystnych planów reform, ale także zmniejsza liczbę błędów popełnianych podczas tych reform (Palka, s. 2003, 52).

PEDAGOGIKA OGÓLNA A INNOWATYKA

Pedagogika ogólna i innowatyka pedagogiczna to dwie ściśle ze sobą powiązane dziedziny, które wzajemnie się uzupełniają i wpływają na rozwój edukacji. Aby w pełni zrozumieć ich relację, warto przypomnieć sobie, jakie zagadnienia podejmują. Pedagogika ogólna zajmuje się podstawowymi pro-

blemami wychowania i kształcenia. Stanowi szeroką perspektywę teoretyczną i filozoficzną, badając między innymi: cele i sens wychowania w kontekście społecznym, kulturowym i indywidualnym; prawa i prawidłowości rządzące procesami edukacyjnymi. Formułuje główne zasady, metody i formy pracy dydaktyczno-wychowawczej, teorie rozwoju i wychowania człowieka oraz system wartości leżący u podstaw wszelkich działań pedagogicznych. Stanowi ogólną ramę myślenia o edukacji, która dostarcza uniwersalnych kategorii i pojęć niezbędnych do analizy i projektowania działań pedagogicznych. R. Schulz w kontekście dokonujących się szybkich przemian w oświacie dokonał identyfikacji oraz opisu kierunku myślenia w pedagogice, który opisywałby zmiany i innowacje. Nazwał go innowatyką pedagogiczną i zdefiniował ją jako „wszelką zorganizowaną działalność poznawczą, zorientowaną na zdobywanie wiedzy o innowacjach pedagogicznych oraz o procesach ich projektowania, wdrażania oraz dyfuzji” (Schulz, 1988, s. 49). Jej głównym celem jest udoskonalanie procesów edukacyjnych poprzez wprowadzanie zmian, które mają prowadzić do lepszych efektów uczenia się, większej efektywności nauczania czy też lepszego dostosowania edukacji do współczesnych potrzeb. Innowatyka koncentruje się na: identyfikacji problemów i potrzeb wymagających nowych rozwiązań, projektowaniu i testowaniu nowych metod, narzędzi, programów nauczania, form organizacji pracy czy technologii edukacyjnych, zarządzaniu procesem zmiany w instytucjach edukacyjnych, oceną skuteczności wprowadzanych innowacji. Jest to więc dziedzina o charakterze głównie aplikacyjnym i praktycznym, nastawiona na twórczą transformację rzeczywistości edukacyjnej. Z kolei pedagogika innowacyjności, w moim rozumieniu,

to teoria i praktyka integralnie, „czterówartkowo” pojmowanej innowacyjności w sferze zjawisk związanych z rozwojem i edukacją człowieka w cyklu życia. Innowacyjność w perspektywie integralnej rozumiana jest jako nieustanny proces i wynik wyłaniania się nowych wizji osobistych i/lub społecznych, które uzewnętrzniają się w działaniach w wymiarze indywidualnym w postaci innowacji i utrwalają w wymiarze kulturowym w postaci imitacji (Przyborowska, 2013, s. 284).

R. Schulz ukazuje również różnice między poznawczym a praktycznym podejściem do innowacji. Podejście praktyczne jest tożsame z bezpośrednim udziałem podmiotu działającego w aktywności innowacyjnej. Polega na projektowaniu i wprowadzaniu w życie nowych i lepszych rozwiązań (tym zajmuje się innowatyka pedagogiczna – B.P.). Podejście poznawcze jest właściwe głównie profesjonalnym badaczom działalności innowacyjnej (pedagogika ogólna i pedagogika innowacyjności – B.P.). Istnieją jednakże relacje współza-

leżności między nimi. Podejście poznawcze dostarcza wiedzę o innowacjach i procesach innowacyjnych potrzebną do doskonalenia praktyki edukacyjnej, chociaż w pewnych warunkach może ulec atomizacji, i badanie innowacji może stanowić cel sam w sobie (Schulz, 1998, s. 48). Innowacje nie powstają w próżni. Muszą być osadzone w zrozumieniu, jak ludzie się uczą, jak funkcjonują grupy, jakie są etapy rozwoju poznawczego i emocjonalnego. Pedagogika ogólna dostarcza tych teorii i wyposaża w kryteria i narzędzia do ewaluacji innowacji pod kątem ich zgodności z ogólnymi założeniami pedagogicznymi, celami i promowanymi wartościami.

Z kolei innowatyka pedagogiczna testuje teorie pedagogiki ogólnej w praktyce poprzez operacjonalizację jej poszczególnych nowych zasad, rozwój metod i narzędzi. Jednocześnie bierze udział w kreowaniu nowych praktyk w odpowiedzi na zmieniające się potrzeby społeczne (np. związanych z rozwojem technologii cyfrowych, globalizacją czy starzeniem się społeczeństwa). Tworzy i testuje zupełnie nowe praktyki, które nie były przewidziane w klasycznych jej koncepcjach, a są efektem zmian społeczno-kulturowych oraz nowych wyzwań (np. uczenie się hybrydowe, edukacja spersonalizowana z wykorzystaniem AI).

Wyraźnie już widać, że relacja między tymi dziedzinami jest dwustronna. Innowacje nie tylko czerpią z wiedzy pedagogiki ogólnej, ale również mają na nią wpływ poprzez weryfikację i rozszerzanie oraz testowanie teorii. Nowa innowacja może okazać się na tyle skuteczna, że może prowadzić do weryfikacji istniejących teorii lub rozszerzenia ich o nowe perspektywy i powstanie nowych koncepcji (jak na przykład edukacji hybrydowej). Dzięki innowacjom następuje aktualizacja rozumienia procesów, gdyż praktyka często wyprzedza teorię, dostarczając nowych danych i problemów do zbadania. Wprowadzenie innowacyjnych technologii w pandemii (np. wirtualnej rzeczywistości w edukacji, AI) zmusza pedagogikę ogólną do przemyślenia, jak zmieniają się procesy poznawcze, interakcje społeczne oraz rola nauczyciela i ucznia w nowym środowisku. Podstawową ideą w stosowaniu innowacji jest wypełnienie luki między kontekstem edukacyjnym a przygotowaniem do życia społecznego, w tym zawodowego. Edukacja z założenia jest działaniem innowacyjnym wobec człowieka. Wprowadza go w zakres nowych treści o świecie i człowieku, w tym sensie każdy program jest przejawem innowacyjności. Procesy uczenia się i nauczania są opracowywane w taki sposób, aby zapewniały uczniom lepsze kompetencje i umożliwiały rozwój osobisty i zawodowy. Wizja kształcenia dla innowacji autorstwa R. Schulza mieści w sobie kilka idei szczegółowych, w zależności od tego, do której dziedziny doświadczeń

jednostkowych zostaje odniesiona: jest to wychowanie do działalności kulturotwórczej (formowanie twórczego i innowacyjnego uczestnictwa w kulturze), wychowanie dla twórczej pracy (wychowanie ludzi do twórczego udziału w pracy zawodowej), wychowanie dla zmiany społecznej (kształtowanie umiejętności demonstrowania zachowań innowacyjnych), wychowanie do samorozwoju (wychowanie dla autokreacji, dla samorozwoju, dla autonomicznego kierowania przez człowieka samym sobą i swoim życiem) (Schulz, 1996b, s. 46–50). Idea kształcenia dla innowacji ma głębokie uzasadnienie społeczne w zmianach położenia jednostki w świecie oraz psychologiczne – w nowych aspiracjach ludzi, którzy chcieliby w coraz szerszym zakresie być twórcami własnego losu. Niesie ona za sobą zmiany w instytucjach wychowania, które, by wywiązać się z nowych funkcji, muszą przekształcić rzeczywistość edukacyjną i stać się miejscem wychowania innowacyjnego, twórczego, miejscem implikującym wprowadzanie innowacji do pedagogicznego myślenia i działania (Schulz, 1996b, s. 49–50). Wypracowane w procesie edukacji kompetencje innowacyjne pozwolą jednostkom i społecznościom przygotować się nie tylko do życia zawodowego, ale także do coraz częstszych, nieprzewidywalnych i niepewnych zmian, w tym sytuacji kryzysowych, traumatycznych czy wręcz granicznych. Pozwolą budować również odporność indywidualną i społeczną, w tym rezylinecję (czy wręcz opór) wobec zmian w systemie edukacji.

Innowacyjność pedagogiki ogólnej przejawiać się może w elastyczności teoretycznej i epistemologicznej. Pedagogika ogólna nie powinna być zamknięta w dogmatycznych ramach, lecz otwarta na nowe paradygmaty, nowe koncepcje i teorie. O innowacyjnym wymiarze badań w pedagogice świadczą również słowa S. Palki

Metodologia pedagogiki jest dyscypliną żywo rozwijającą się, czemu służą: pluralizm metodologiczny podejść badawczych pedagogów, jak również dostępność do osiągnięć naukowych pedagogiki światowej oraz wzory czerpane z metodologii nauk pokrewnych (Palka, 2003, s. 15).

Pedagogika ogólna bazuje również na osiągnięciach i inspiracjach badawczych z innych nauk. Te niezwykle szybko rozwijające się dyscypliny kreują nową wiedzę o rozwoju człowieka i społeczeństwa. Stanowią dla niej inspirację i pole praktycznych zastosowań. Jednocześnie nie można zapomnieć, że pedagogika jest autonomiczną nauką i innowacje pedagogiczne (zarówno w sferze pedagogicznego działania i myślenia) mogą być przedmiotem badań w ramach pedagogiki ogólnej.

Pedagogika ogólna, traktowana jako dziedzina teoretyczna, zajmuje się między innymi analizą podstawowych kategorii edukacyjnych. Innowacyjność w tym kontekście oznacza otwarcie na nowe kategorie, aparaturę językową i na nowe odczytanie dotychczasowych teorii.

To szerokie pole dla innowacyjności zarówno w teorii, jak i praktyce edukacyjnej.

Innowacje pokazują, że edukacja jest dynamicznym procesem, który wymaga ciągłej adaptacji. To wzbogaca pedagogikę ogólną o perspektywę otwartości na zmiany i potrzebę ciągłego doskonalenia. Jeśli przyjmiemy za Gni-teckim (2006, s. 17), że

Pedagogika ogólna jest uogólnioną i lokalną refleksją filozoficzną nad człowiekiem i jego wychowaniem, opartą na zróżnicowanych paradygmatach naukowych, zmierzającą do odkrywania i systematyzowania prawidłowości procesu wychowania, kształcenia i samokształcenia człowieka w stałym i zmiennym kontekście kulturowym oraz tworzenia ogólnej i szczególnej teorii edukacji

to możemy poszukiwać jej znamion innowacyjności niezależnie od tego, w jakim ujęciu lub paradygmacie jest uprawiana.

Innowacyjnie zorientowana pedagogika ogólna to podejście, które łączy klasyczne wartości humanistyczne z nowoczesnym myśleniem o edukacji. Uwzględnia ona zmiany społeczne (globalizacja, cyfryzacja, migracje itd.), wyzwania ekologiczne (edukacja klimatyczna, zrównoważony rozwój), a także przemiany w obrębie samej nauki (np. transdyscyplinarność, podejścia systemowe, *evidence-based practice*). Tym samym poszerza się pole metodologicznych podejść w pedagogice w zakresie przedmiotu, metod i technik badawczych.

Z kolei nowoczesne technologie stanowią integralny element środowiska edukacyjnego. Pedagogika ogólna powinna oferować krytyczne, a zarazem otwarte podejście do AI, Big Data, VR i ich wpływu na procesy wychowania i uczenia się. To zadanie na już, a nie na przyszłość! Jednocześnie musimy pamiętać, że uczeń przestaje być biernym odbiorcą wiedzy, a staje się współtwórcą znaczeń i wiedzy poprzez uczestnictwo i dialog. Innowacyjna pedagogika ogólna ma w tym swój udział, promując dialogiczność i demokratyzację procesów edukacyjnych.

PEDAGOGIKA OGÓLNA A INNOWACYJNA PRAKTYKA

Jak starano się w tym tekście wykazać – wiedza ogólna o fundamentach wychowania i innowacyjność to dwa aspekty edukacji, które są ze sobą ściśle powiązane. Pedagogika ogólna dostarcza teoretycznych podstaw, a innowacyjność pozwala na ich praktyczne wdrożenie i dalszy rozwój teorii i praktyki edukacji. Jednocześnie innowacyjnie zorientowana pedagogika stymuluje rozwój refleksji pedagogicznej i pozwala niwelować bariery i brak współpracy między teorią a praktyką edukacyjną. Innowacyjnie zorientowana pedagogika ogólna nie pozostaje wyłącznie w sferze teorii. Jej założenia mogą znaleźć odzwierciedlenie między innymi w: projektowaniu elastycznych programów nauczania, wspieraniu nauczycieli w roli twórców innowacji i środowiska edukacyjnego, rozwoju edukacji spersonalizowanej, tworzeniu szkół jako miejsc wspólnego uczenia się a nie wyłącznie transmisji wiedzy.

Należy również podkreślić rolę obu dziedzin w kształceniu i doskonaleniu zawodowym nauczycieli. Obie są kluczowe w ich przygotowaniu i rozwoju. Pedagogika ogólna dostarcza nauczycielom kompendium wiedzy teoretycznej na temat edukacji. Uczy myślenia o sensie i celach swojej pracy, rozumienia procesów wychowania i kształcenia oraz rozwoju uczniów, a także dostarcza wiedzy na temat etycznych aspektów zawodu. Kształtuje świadomego, refleksyjnego pedagoga, który potrafi krytycznie analizować i rozumieć kontekst swojej pracy. To fundament, bez którego trudno o skutecznie wdrażanie innowacji. Innowatyka pedagogiczna/pedagogika innowacyjności wyposaża nauczycieli w wiedzę i praktyczne umiejętności potrzebne do wprowadzania zmian. Uczy, jak diagnozować potrzeby, jak projektować i wdrażać nowe metody, jak korzystać z nowoczesnych technologii, jak oceniać efekty swoich działań. Rozwijają kreatywność, otwartość na zmiany i gotowość do eksperymentowania. Nauczyciel staje się aktywnym twórcą i badaczem swojej praktyki.

ZAKOŃCZENIE

Współczesna edukacja wymaga zarówno głębokiego zrozumienia fundamentów teoretycznych (pedagogika ogólna), jak i odwagi oraz kompetencji do wprowadzania zmian (innowatyka pedagogiczna/pedagogika innowacyjności). Połączenie tych dwóch perspektyw jest kluczem do tworzenia edukacji, która jest jednocześnie zakorzeniona w tradycyjnych wartościach i elastycznie reaguje na wyzwania przyszłości. Pedagogika ogólna, jeśli ma zachować swoją

aktualność i użyteczność, musi być zorientowana innowacyjnie – zarówno w zakresie przedmiotu badań, struktury, teoretycznych podstaw i metodologii. W obliczu współczesnych wyzwań staje się nie tylko nauką o wychowaniu, lecz także nauką *dla* wychowania – krytyczną, inspirującą, refleksyjną i odpowiedzialną społecznie. Przyszłość edukacji wymaga nie tylko innowacji technologicznych, ale przede wszystkim – innowacji myślenia. I to właśnie pedagogika ogólna może tę zmianę współkształtować.

Zatem pedagogika ogólna zorientowana innowacyjnie oznacza podejście, które kładzie nacisk na ciągłe poszukiwanie, rozwijanie i wdrażanie nowych, lepszych rozwiązań w obszarze edukacji. Nie ogranicza się do tradycyjnych metod i utartych schematów, ale aktywnie dąży do doskonalenia systemu oświaty, odpowiadając na zmieniające się potrzeby społeczne, technologiczne i indywidualne.

BIBLIOGRAFIA

- GNITECKI, J. (2006). *Wprowadzenie do pedagogiki ogólnej*. Wydawnictwo Naukowe PTP.
- PALKA, S. (2003). *Pedagogika w stanie tworzenia. Kontynuacje*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- PRZYBOROWSKA, B. (2013). *Pedagogika innowacyjności. Między teorią a praktyką*. Wydawnictwo UMK.
- SCHULZ, R. (1980). *Procesy zmian i odnowy w oświacie. Wstęp do teorii innowacji*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- SCHULZ, R. (1988). *Innowatyka pedagogiczna*. Instytut Kształcenia Nauczycieli im. Władysława Spasowskiego.
- SCHULZ, R. (1996a). *Antropologiczne podstawy wychowania*. Wydawnictwo Żak.
- SCHULZ, R. (1996b). *Studia z innowatyki pedagogicznej*. Wydawnictwo UMK.
- SCHULZ, R. (2003). *Wykłady z pedagogiki ogólnej*. T. 1, *Perspektywy światopoglądowe w wychowaniu*. Wydawnictwo UMK.
- SCHULZ, R. (2018). *Edusfera jako holistyczna kategoria pedagogiki ogólnej*. Impuls.
- ŚLIWERSKI, B. (2018). Pedagogika ogólna w ponowoczesnym świecie. *Forum Pedagogiczne*, 8(1), 21–41. <https://doi.org/10.21697/fp.2018.1.02>

INNOWACYJNIE ZORIENTOWANA PEDAGOGIKA OGÓLNA

STRESZCZENIE

Problem podjęty w tekście dotyczy próby ukazania związku między poznawaniem rzeczywistości edukacyjnej (pedagogika) a jej zmianą/aktywnością innowacyjną (innowatyka pedagogiczna,

pedagogika innowacyjności). Tekst wskazuje na możliwe relacje łączenia tych dwóch rodzajów działań edukacyjnych oraz perspektyw/dziedzin wiedzy. Innowacyjnie zorientowana pedagogika ogólna to perspektywa, w której teoria wychowania i nauczania może aktywnie kształtować procesy edukacyjne w obliczu szybkich zmian cywilizacyjnych.

Słowa kluczowe: pedagogika ogólna; innowatyka; innowacje; edukacja; praktyka edukacyjna

INNOVATIVELY ORIENTED GENERAL PEDAGOGY

SUMMARY

The problem addressed in the text concerns an attempt to show the relationship between learning about educational reality (pedagogy) and its change/innovative activity (pedagogical innovation, pedagogy of innovation). It indicates the possible relations of combining these two perspectives. Innovation-oriented general pedagogy is the perspective of how the theory of upbringing and teaching can actively shape educational processes in the face of rapid civilisational change.

Keywords: general pedagogy; innovation; innovation; education; educational practice